

КУУСЕЛДЕНИН ХЫНАЛДАЗЫ

Ленинчи узуртулганын стилини кол оза чүзү сөс-биле ажил-херекти, шийтирини, оон күүселденин чангыс эви болур. Партиянын Төп Комитети шын эки организастан хыналда ажил-дкчыларын болуна болгаш өсө-уластарга бедик негеделиге болурун кижинди, харысгалгалы болурун чорукту белиди, партиянын, куруенин сагылга-чурумун быжылган турар деп өредин турар.

Хоорайын партия эге организацйалары партия хуралдарына эки доктааларын хулаа ап, күүсе-дир хуусаачын, харысгалгалы кижилерин айткан турар. Илдыг шийтирлерин күүселденин хынал-данын, коммунистерге тынхалдыры берге эвес. Күүселденин хыналдазын авианпорттук партия эге организацйаларында (секретары А. А. Попов) эки тургускан. Мында чүгө-ле хулаа алган шийтирлерин күүселденин хыналдазын эки тургускан эвес, харын партия организастанын ажил планынын күүселденин база бугурулууну бугу ажилын экижидеринче утланган хемчеглерин канчар боттанып турарын хынал турар.

Парторганизация секретары эш Попов партия хуралдары бугурун хулаа алган шийтирлерин күүсеттирин турарын дугайында коммунистерге тынхалдыры турар. Шийтирлерин көүдөдир каттырган ийкеп, азы ушта бижилгени кылган, күүсе-дикчилерге үлөп бээр. Бодунуң хун демдегелгени ким чүгү, кандыг хуусаады кылдын демдегелеп ап турар. Чижээ, бо чылдын август 7-де болган партия хуралына авианпорттук бажынарнын капитал тузукунуну база септелге ажилдарын чугаалашкан көргөн. Эш Попов бо херекти бодунуң контролонга ап, күүселденин хуусаадына кандыг-бир ажил кылдырмаа болза, партбюрога ол айттырыны тургустун турар. Илдыг практика коммунистерин чурумчудун, оваашкан ажилында ээ-харысгалгалы болурун белиди турар. Оларын саналдары.

Хүлээлге күүсеттинер

Октябрынын социалисттик Узур революциянын 50 чыл оюн күш-ажылы белектерин узуржар дээш «Кок-Тей» совхозтун ажил-инчилери чыс-боранын-даа болза, август 30-ге чедир 600 га кызыл-тасты дорт ажаап ап, 200 га кукурузанын ногаан салуун салып, 200 га чангыс чылдыг үнүштерин сикенге өнөп белектээ.

Күрүнө шыгачымынган совхозтун тараамайлары болгаш механизаторлары 1200 ажыг тонна чагай дүктүтүн кызыл-тастын дужаап, 3202 га кызыл-тастын га бүрүзүндө 12 центнер дүктүтү ажаап ап турар. Күрүнө 900 тонна тараа дужаар хүлээлгенисти күүсеткен бис. Ылчала-даа бодуветуң кураваарларымыз саан көргөн, нивитин-биле 2000 тонна тараан дужаар деп бедиткен хүлээлгенисти ажил-херек кырынга күүседип болурунун аргалары бар дээрин чык дүктүтүн тараан херечилеп турар.

Кукуруза болгаш чинге-тараа шөлдөрүндө бо чылдын эки дүктү ажаап алдымыз. Илдыг болганда ону 1967—68 чылдардын аякынынга мал чени кылдыр чогур үезинде кестирер, пресстен тыраап, кышкы коданарже чедир. Оларын мыйыстыг бола малга четчир мал чени кылдыр соортуп алыр соруга бистин мурунуста салдыган. Илдыг болбастын аргазы чок. Чүге дээрге бистин совхоз саар шектерин, ээт бугуру болганда мал чезини кураваары узур рождуг болур.

Саан көрүшкүнерин буугар алдыга, бистин совхоз айна талаадык 1967 чылда нити продукция бугурулуенин күүседип, а кезде ажил-агыл продукцияларын планга узур сайгарында 258 муң ажыг рубльдин орулгады алдыр. Совхоз республиканын ажил-агылларына усаа-жыткан 100 хунажыныры саар болгаш пландан дашкаар 80 тонна сүтү, 23 тонна ээтти күрүнөге саар.

В. СМЫЛЯЕВ,
колхозтун кол экономка.

Чөөп-Хемчик районда «Чыраа-Бажы» совхозтун Шыс-Бажы сүт бараан фермазынн кодондыда ортенинги 7 шактан эгелешч, орай имирге чедир күш-ажылы кижилерин ажил-ижи болгаш автомашиналарын, тракторларын аялгады даап-шмезон ир-жымы үе кирип турар. Ол болза малга хоолууг чөк болуру кукурузанын ногаан массасын сивастан кукуруза болуру.

Ында кукурузанын ногаан мас-

1967 ч. Сентябрь 1.
ШЫН
2-ГИАРЫН

К. ЭКЕР-ООЛ,
Авторуңуң фотоу.

сүмелери боттанырынга олар бугу-редилер.

Мындыг анымыг ажилды № 2 АТЛ-нын партия организастызы (секретары эш Красноперов) кылдып турар. Ол ажил-агыл чери-нин коммунистери бугурулуеге ажилчыларнын ажилдарына тараачылык байдалды улам-на экижидеринин эгелекчилери болган. Ам чех бурзуу арыг-силги, чечектерди, чунар-демирлерди, ажилчылар боттары-ла арыг-силги чорукту сагып турар апар-ганнар. Совет эрге-чагырганын 50 чыл оюн таварыштыр Төрөөн чуртка күш-ажылычы белектердиг узуржар дээш тран-спортчулар бедик хүлээлгени ал-ганнар. Социалисттик чарыштын күүселденин хун-бүрү хынал турар. Бо чылдын июльде эртен партия хуралына чамдык комму-нистерин партияны даалгаларын канчар күүседип турарын дугайын чугаалашкан. Олар шек-терге СЭКП ТК-нын Тезистерин таныштырар партияны даалгалы канчар чорудун турарын дугайын илеткөөнөр. Илдыг эки чижектерин дугайын хойну бижип болур бис.

Индыг-даа болза хоорайын пар-тия организастызынын ажилында шийтирлерин күүселденин хынал турарында четтереп ам-даа хой. Узур-Хем ыяш ажил-агыл чериин партия организастызы (секретары эш Трусильни-ков) шийтир күүселденин хы-налдамын чорудар хамзачок, партия хуралдарын, бюроларын артырер хуусааларын үрөп турар. Чамдык хуралдарга шийтир бе-зин хулаап алабын, дашыгы эр-тирлерин таварыгалар бар. Совет эрге-чагырганын 50 чыл оюнга алдыр кылдыр алган соци-алисттик хүлээлгелерин күүсетти-рин турарын дугайында бо чылдын апрельде партия хура-лына чугаалашкан, ол айттыр талаан-биле шийтир, түнөөл үндүрбөн. Айттырыны чугаалаш-турда, коммунистер, чалап олу-руштурган өске-да кижилер бот-тарынын саналдарын берип, сүме-зин катканнар. Ол база-ла анаа

чуга болуп эртен. «Бодунуң ажилчин алдарыны болгаш бу-дурлуенин ат-алдарын камна» деп темалыг бугурулуенин хоочуп ажилдакчылары-биле аныктар-нын каттышкан кежээин план-нын алган турган. Оон күүселдеи дээш ажилды чорутпаанында ол эки план база-ла саазын кырында артып калган.

Эгелөөн ажилды эчизинге че-дирбес, шийтирлерин үндүрүп, хүлээп алгаш утуттар чоруктар-дан харысгалга чок чоруктар тө-руттүнер.

Чоокку үеде партияның өчтө-сонгудалыг хуралдары эгелээр. Ол политиктик кампанияга эки белекчени, хуралдарын органи-застиг, бедик идея-политиктик деңгелег эртырер узурлуг бис. Партия эге организастызынын секретарылар ол хуралдарын сонда коммунистерин шүтүм-чүедейг саналдарында чогур түнөөди үндүрерин, чаа состав-тын кылдыр ажилды анаа үлөсид-леп тургузарын чедип алыр узур-луг.

А. ПАКОВОВА,
СЭКП Кызыл хооромунун партияны организастыг ажилдар кыздынын эргелекчиси.

Москваның телевизия заводу 59 сантиметр хемчээлдиг экранын «Рубин-401» деп өңүтүг дамчыдылга телевизорларын бугуруп эгелээ. Чаа телевизия прейминиктери дүрүлөлдөр хүлээп алырын СЭНАМ деп системаны буугаар боттандырар.

Баштайгы бир бөлүк «Рубин-401» деп теле-визорларын үлөтпүр Узур Октябрының байырлал

оюнга таварыштыр социалисттик хүлээлгелерде көрдүгенин буугаар бугуруп үндүрер.

ЧУРУНТА: чаа өңүтүг дамчыдылга хүлээп алыр «Рубин-401» деп телевизия прейминиктери эптелге конвейеринде.

Фото В. КОШЕВОЙНУУ.
СЭТА-ның фотохрониказы.

Фермалар аразында чарыш

Улуг Октябрының бежин чыл оюнга алдыр болдурган СЭКП ТК-нын, ССРЗ-ның Министрлер Чөвү-лелинин болгаш ВЦСПС-тин ту-раскаалдыг шилчир Кызыл ту-тарын чалап алыр деп, Бин-Хем районунуң сүт-бараан фермалары-нын ажилдакчылары бо хүннерде шак ындыг күш-ажылычы кий-гынч ада-биле амылдап, чурт-тап турарлар.

Ону чалап алырынын аргалары районунуң «Кызыл тарачын» кедез ажил-агыл артелинин мал ажилдакчыларында бар. Бо ажил-агыл чериин хойжулары күрүнө-ге дүк садар талаазы-биле чыл дээлгезин шакта-ла хуусаазынын бетинде күүсеткен. 583 центнер дүктү хүлээп алыр пунтуга чорудар тургаш, 796 центнер кылдыр күүсеткен. Бир хойдан-на орту-маа-биле 3 кг дүк кыргып алдын-ган.

Сүт-бараан фермаларының ажилдакчылары база күш-ажылычы чедикширлер-биле бодунуң колхозун өрткөн. Эртен недела-да олар Кызылдың сүт заводунче 1150 тонна сүт садар хүлээлгенин үе күүсеткен, ычкан-на пландан дашкаар дужаалданы чоруда бер-ген. Юбилейлиг чылда саанчылар, надарчылар чыл төнчүлүгө чедир пландан дашкаар ам-даа 150 тон-на сүттү бээр дээш бедиткен хү-лээлгени алган ажилдап турар.

Ам кызыл тарачынар Узур Октябрының бежин чыл оюнга уту-штур ээт дужаар талаазы-биле алган дээлгезин хуусаазынын бе-тинде күүседип дээш, бугу күштү мөөңчөп турарлар.

Мурнакчылар

Нитинин малынга быжыг чөв-суурун белектээр ажил «Тыва» совхозтун Хөндөргей салбырында хаймыкышкан. Сиген кезиле-зиниң эгелеш хүндүн бээр-ле тургустунган 4 эвөөлөр аразында чарыштыг амылдап, бүгүгө чедир 137 тонна сигенин сараат-таан. Ылангыя Куулар Назвакай-га башташкан незиле эвөөну 50 чыгыгы тонна мал чемин белек-тээ.

Салбыра сараат салымчызы Тулуш Дөрүк, хол надырларын некичкерип Сат Манзырчыны, Монгуш Севзан-оол болгаш өси-лер-дез ээлчег нермаларын үр-гүдүчү амыр күүседип турарлар.

Аныяк малчын

«Искра» колхозтун аныяк хой-жузу Ондар Алдын-оол бо чылдын төрүр чүк баш хойдан 102 тура-гамны, бир хойдан 2,5 кг дүктү эп, хүлээлгенин ыранта амыр күү-сеткен. Мал аныягында бедик кө-ргүзү дээш, ол чөвчөт чаа Фрун-зе хоорайга болуп эртен аныяк хойжуларын слбдунга киририп алдары болган.

Ам Алдын-оол 500 баш хой кыр-ер чаа наажаны тулуп алган. Чайгы үеде 10 тонна сиген бе-леткээр хүлээлгени алгаш, ам хер-ек кырында 13 тоннаны белек-теп, мал чени белекчелерин мурнап турар.

Д. ХЕРТЕК,
Чөөп-Хемчик район.

КУРЛАВЫР

Экономика темазынга

Октябрынын Узур революциянын 50 чыл оюнга узур чедикширин узуржар дээш бистин республикамыстын чөвү бо чылдын эртен айдарында күненинниң ажилдаан. Республиканың үлөтүр бугурулуегери 1967 чылдын бирги чартында ажил-агылнын нити продукция бугурур планын 107 хуу күүсеткен. План-дан ажыг миллион ажыг рубльдин продукцияны бугуруп үндүргөн болгаш эртен чылдын бо үе-зин-биле ленингерге бугурулуени хемчээли 8 хуу өскөө.

Республиканын үлөтүр бугурулуегери ээт, сүт болгаш хлеб, булочка база даараан хел, хом болгаш кидис идик чижектик чүдүдери бугу-ренин болгаш амылдап кылдырыны планларын чедикширин күүсеткен. Куруенин база коопе-ратив сандымын саарыла планы 103 хуу, чо-нуң амыдырал хандырылганын планы 101 хуу күүсеттиген.

Ажылыч чонларын ашка орулгазы көүдөп турары-биле холбайштар оларын амыдырал хандырылганын бараанырынга негеделерин чедир хандырыр — бо хүнериниң кол айттыр-ларынын бирөөн.

Бистин республикада нити хергелд бараан-варын бугурур талаазы-биле ам-даа чедир ажил-тамышын турар кураваарлар хой. Оларын шийтүүдө ажилдаар соруга-биле Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүлөни 1967 чылдын февраль 6-да доктаал хулаап алган. Республиканың азы министрстволарга болгаш организасталарга 67 хун аны-бүрү чүтү бараанырын бугурур планы-ныг оналдаларын доктааткан.

Барааныр бугуруенин талаазы-биле Амы-дырал хандырылганын министрствонуң кол чери ээлеп турар. Бо министрство юбилейлиг чылда бөдүн шириниште эгелээш, хеп шыгжаар нарын шакфага чедир культураны болгаш бажың иштин 40 хире аны-бүрү хевирини бараанырын бугурур узурлуг.

Нитиниң хергелд бараанырын бугуруенин чартык чыл планын ыяш ажил-агыл эргеле-тин бугурулуегери чедикширин күүсеткен. Бо организаста бугурур чогуту 10 чүтү бараан-варын 6 чүтүлүнүн планын ажыг күүсеткен. Бара-ла бугурур турар өске организасталар-биле дендер болза, ыяш ажил-агыл эргеле-тин бугуруп үндүрүр турар бараанырын шы-нары, тургузуу болгаш иштиги, даштык каас-талгазы шору эки болуп турар. А одала улөт-пүрүн эргелели кылдыр узурлуг бараанырын бугурулуегенине бо хүнге чедир кирбээн.

Амыдырал хандырылганын министрство-унуң бугурулуегери планда көрдүнгөн бугурур чө-

гүтү 39 чүдүдери иншинден коромисло, аны-бүрү сыптар, чөм кезер, үрмөктөр калбак ыш-тар, хеп ааар эгиниңштер, хул узар хүүрек, домынар, кочалдар, тазар, балды сым, уруулар оларын бичи национал сайлайыштар дээш дээш хей чүдүдериин планын иракта чедир күү-сеттөөн. Планда көрдүнгөн буугаар 800 бичи хемчээлдиг стол кылдыр тургаш, чүгө 17-ни, хеп шыгжаар 200 шкаф орунга 30-ни бугурур үн-дүргенин көчүгүр четтес. Республиканын иштинге бугуруп болур бараанырын чүртүн өске облас-тарыннан болгаш крайларында сөөртүр турары тараымыча чок. Чижээ, бо чылдын чүгө тыва ре-спублицовотун шүгүмү-биле Новосибирскиниң садыг базазында 50 муң хире чутган хеп ааар кышкычлары, 6000 хеп ааарын, 3000 хире сыптыг хүүректе, Брянск облызында 2000 идик шөйтанын, 1000 хире эт-сеп доулаар кистилерин, Горький, Москва, Пермь, Куйбышев болгаш Свердловск облыстардан шак мындыг хевиринг бараанырын хойну сөөртүр эккен турар. Республи-каже мындыг бөдүн хевиринг бараанырын сөөр-түрүр хей артык чарыгалдарга чедирер.

Бо бараанырын орунга республиканын улус ажил-агылныг эржекот чүгүдэ тулд, кезде ажил-агыл, транспорт болгаш өске-да адыраар-га хергелээр чүдүдериин сөөртүр кирир болза, бистин нити экономикамыска ажыктыг болгаш транспорттук чөп ажылаарыга бежин улуг кам-налымы бээр дээрэн билдингөр.

Бараанырын бугуруп үндүренин хуринда доктааткан чүрүмү буугаар алдыга, мындыгы мурнай бугурур продукциянын техниктиг негед-елес, оон шенеле кылдырылган база калыкча-лызын кылган бот-үезин саваз, сандыге үндүр саар эртен тургузуу билдирер узурлуг. Бо ажилды ыяш ажил-агылнын эргелели өй-шаанда, ак сеткилди кылдып, ынар сагыш салып, куруланын өртөк доктаалды комиссияга кезеп баддылган турар. Ынчаарга ыяш эргеле-тин мебез цети чартык чыл планы болгаш чоңа хун бурунун хергеленине чүгүдэ бараанырын бугуруенин программазын күүседип шийдээш. Ама чедир бараанырын шенеле кылдырыл-да, оон техниктиг негеделин-даа кылбаан, бугу-рур бараанырын бот-үезин-да саналың турары ол эргелелини уаутуучуу эш Малышевтин бо айттырыге сагыш салбайн турарын херечи-леп турар.

Республиканын иштинге бараан бугурулуегин сайырадырынга Садыг министрствонунуң тала-зында чогуту хемчеглерин албайн турар болгаш

бараанырын бугуруп база сайгарып турар организацйалар-биле керенин амга чедир чарбааны бо ажилга шалтыктап турар.

Чоокта чаа республиканын Министрлер Чөвү-лели мурунда хүлээп алган доктаалынын күү-селденин дугайында айттырыны чугаалап көргөш, планын оналдаларын күүсеткөөн организацйаларын уаутуучулары эштер Лутанин, Малышев оларга юбилейлиг чылда планын онал-даларын күүседип талаазы-биле шыггыг даалганы берген.

Бараан бугурур турар организасталарын кол соругагам болза, ымылгыларын бот-үезинин тур-густуунуң бедиринин кол дөстери болур чарыг-далдарын эң-не биче хемчээлге чедир өзгөжди-ри болур. Республиканың алыг заводунун, Кызыл-дын дааранында комбинатынын болгаш амыл-дал хандырылга комбинатынын бугурур турар продукцияларын бот-үезин Эвиледдиң чан-гыс айл доктаалын өртөөлөн бедир турар бол-гаш оларын бот-үезин саар өртөөлөн бедир турар болгашында планда көрдүнгөн арыг ор-галарын чедир мөөңчөп албайн, харын хей кара-жалды амылдап турар.

Бугурулуенин бот-өртөктери-биле, Эвиледдин доктааткан чангыс айл өртөөлөн каржы турары-нын чылдагыны болза, бистин бугурулуегери-нысте күш-ажылы кошкак организастааны, оларын специализаттынымаан, аны-бүрү тускай бедик бугуруучулар чад дегилерин бол-гаш мергелелиг, бедик квалификациялыг кадр-ларын чедикширине болур. Амгы үеде бараан кылдыр турар организасталарын бугурулуегери чылдып калган, эрти дегилер-биле ченелет-тинген болгаш бичи тарамыктай хемчээлдиг бо-луп турар. Ол бугурулуегерин уаутуучулары бо чылдан эгелээш, бугурулуенин чорудулуенин бурун механизастар соруга-биле чаа хевиринг дегилегерге амыдылган эгелеп фабрика, за-водтарже чачыларын киририп, анаа ажилдаар кижилерин өвөдип алыры чүгүдэ. Мооң-биле холбайш хой аны бичи бугурулуегерин мөөн-чө улгатыр каттыштыргаш, чүгүдэ хергелев бараанырын бугурур комбинаты республиканын төвүгө тургузуу болур бе деп айттырыны ханымы-биле өвөдип көрө чогутур.

Чононв бараанырга негеделерин юбилейлиг чылда планын оналдаларын күүседип туралып, чийк өртөктер, бедик шырадыг, каас-чараш ба-рааныр-биле хандыры бугурулуеге болгаш са-дыг организасталарын уаутуучуларын чорт күлээлгени болур.

А. САЯН,
экономист.

Тораа-Хем суур Совети (даргазы Б. Базыр), районунуң коммунал хандырылга комбинаты (даргазы К. Шырылчык) районуну ажил-агыл-ымыга узур узур-дуалыг Бин-Хем-ни кежир парому ажилдаа дикри-рин организастаар тургаш, чогутур үезинде кылбаан. Контрацион хем ол чарымыда кылдып турар туубузуун хергелекчи хемге 5—6 катап чүдү-

рүп кежирип тургаш, хергелөөн че-ринге чедирип алдыр. Тораа-Хем суурга хергелеттинер хей туугу ма-териалдар, олар ыяш база-ла хем ол чарымыда чыдып турар. Ол ыш-каш «Совет Тыва» колхозтун мал фермаларынче, сиген шөлдөрүнче баарда хемни кежер. Парому тур-

гүзү ажилдадырын чон негеп турар. Коммунал конторанынн туту-септелге ажилы амгы үеде дүвөр-чиг байдала турар. Туугулар ортузунда организастаалыг ажил багай тургустунган: туугу объекти-леринде коску агитация чок, лекция,

беседалар болбайн, социалисттик чарыштын түндүгелерин үндүрбейн турар. Мурнакчы бригада илереттин-мөиниде контора даргазы В. Дос-тирниниң кабинетинде бригадалар аразына шилчирер ымылгалары анаа-ла азып каан турар. Кыш чоок-шулап ораар, а коммунал бажынар-

АЖЫЛ-АГЫЛЖЫ ЭВЕС ЧОРУК

Тораа-Хем суур Совети (даргазы Б. Базыр), районунуң коммунал хандырылга комбинаты (даргазы К. Шырылчык) районуну ажил-агыл-ымыга узур узур-дуалыг Бин-Хем-ни кежир парому ажилдаа дикри-рин организастаар тургаш, чогутур үезинде кылбаан. Контрацион хем ол чарымыда кылдып турар туубузуун хергелекчи хемге 5—6 катап чүдү-

рүп кежирип тургаш, хергелөөн че-ринге чедирип алдыр. Тораа-Хем суурга хергелеттинер хей туугу ма-териалдар, олар ыяш база-ла хем ол чарымыда чыдып турар. Ол ыш-каш «Совет Тыва» колхозтун мал фермаларынче, сиген шөлдөрүнче баарда хемни кежер. Парому тур-

гүзү ажилдадырын чон негеп турар. Коммунал конторанынн туту-септелге ажилы амгы үеде дүвөр-чиг байдала турар. Туугулар ортузунда организастаалыг ажил багай тургустунган: туугу объекти-леринде коску агитация чок, лекция,

беседалар болбайн, социалисттик чарыштын түндүгелерин үндүрбейн турар. Мурнакчы бригада илереттин-мөиниде контора даргазы В. Дос-тирниниң кабинетинде бригадалар аразына шилчирер ымылгалары анаа-ла азып каан турар. Кыш чоок-шулап ораар, а коммунал бажынар-

Малдың баш санын өстүрер

СЭКП ТК-нын Октябрының соци-алисттик Узур революциянын 50 чылдыгы Тезистерин Тес-Хем райо-нун ажил-инчилерин күш-ажылычы улам сөрүк кириген. Юбилейлиг бай-ырларда чокушулаан. Районунуң кол-хоз, совхозтарынын ишчилери анаа эки чедикширлердиг узуржар дээш социалисттик чарышты албарт-пышаан, бедик келүрүшкүнүг ажилдап турар. Ажил-агыллар бирги чартык чылда күрүнөге мал про-дуктуларын саарынын планын ажыг күүсеткен. Хой, өшкүнү, чыгылыг баш санын өстүренин чартык чыл планын база күүсетти-ген.

Хун келген тумдун-на мал ажи-мында мурнакчыларын саны өсүп турар. «Чодураа», «Ак-Эрик» колхоз-тары, Иван Данырдын, Максим Су-вандин, Союн Бөмбүрөк юбилейлиг чылда алган хүлээлгелерин ажыг күүседип дээш кызмак ажилдап, төрүр чүс хойдан 96—101 хураган-ны, бир хойдан 3 кг ажыг дүктү алган. «Ак-Эрик» колхозтун хойжу-лары Союн Хайнын, Дадар-оол Ланаа, Узлаң-оол Кечлек, «Тес-Хем» сов-хозтун хойжулар Малыш Доктуу 90—94 хураганны камгалан алган. Мурнакчы саанчалар Чедей Батгар, Мамыркы Пурсат, Айма Лайдыг бир-ги чартык чылда бир инекке онаш-

тыр 678—800 кг сүттү саган. Сөөлүг үеде мурунку чылдарга бо-дору мурнакчыларын саны дык көвүдөөн.

«Ажылыч чоннар депутаттарынын көдө болгаш суур Советтеринин ажилын экижидер дугайында» СЭКП ТК-нын доктаалына мал ажилын көндүдериин айттырылган көдө Советтер кичээлиниң төвүнге ал-ган турарын оналдап айткан. Бо талаазы-биле районунуң көдө Совет-тер чогутур хемчегин албайн турар. Мал бажы өстүренин, оон продукту-луун бедиринин соругаларын күүседип талаазы-биле мурнакчы ар-га-дуржуланы ажил-агылларда копкак непередиң келген.

Чамдык ажил-агылларда малдын өлүп хораар чорун уауткатынмаан. «Чодураа», «Ак-Эрик» колхозтара «Тес-Хем» совхозта малдын өлүп хораар болгаш чилер чорун ам-даа бар. Эртен 6 айларда ажил-агыл-лардан 826 баш чыккан. Хойжу-лар Сувак Хөвөндөй 38, Андрей Аралдин 51 баш хойну харыскалга чок чорун-биле не чок чидирген.

Чуртагыч чонун хууда малын нитинин малында агылаар ажил-ды кайы-даа көдө Советтер чорут-пайн турар. Хууда малдын үчөт-өчүдө четтес тургустунганында чам-дык кижилер хуузада хей малды

тудуп турар. Районда 200 ажыг өр-өгө бурдуу оон ажыг баш инектиг.

Күрүнени мал тарып боозалыр станциясы бодунуң ажилын ам-даа экижидейн, кылдыган ажилдарын түнөөн, анализин кылбайн турар. 1967 чылда станция керээ буугаар тарып боозалыр инектерин планын чүгө 44 хуу күүсеткен. Тарып боозалыганын шынары куу болганын үрежиткен инектерин, хойлар-нын кымыраар чорун дая хей. 1967 чылда районда 11.450 баш мал кы-зыраан. «Чодураа» колхозтун № 1 хойжу бригадалыра тарып боозат-кан хойларын 25 хуу, № 2 бри-гадада 40 хууу кымыраан. Ажил-агылларда малдын чымыг кажалы-ры ам-даа чедикшес. «Тес-Хем» сов-хозтун О-Шынаа, У-Шынаа салбыр-ларында кажаларнын шынары ден-дери багай. Чаш малдын кажалары соок, инда агаар болгаш чырык че-дирбес, эрти бичи кажалар хевээр турбушаан. Моон уламалын чакы үеде хураганларын аарып, өлүр чорун хой болуп турар.

Ажил-агыллар чылдын-на малга четчир хемчээлдиг чөк баазын тургустуу ажилден. 1966 чылда бар малга херек чөк едичианын чүгө-лө 18,6 хууун белектөөнүгөн кыш-кы үеде узур бергедешкинерге та-

беседалар болбайн, социалисттик чарыштын түндүгелерин үндүрбейн турар. Мурнакчы бригада илереттин-мөиниде контора даргазы В. Дос-тирниниң кабинетинде бригадалар аразына шилчирер ымылгалары анаа-ла азып каан турар. Кыш чоок-шулап ораар, а коммунал бажынар-

нын септелгени амга чедир кылдын-маан. Эртен чылды 12 аал чурт-тап бажынын шүткүлүралап кыл-ган-даа болза, ол бажыны кизи чурттаар аргажок соок болганында бо чылдан катап кылган. Тораа-Хем-ниң чурттакчыларынын малпа турары чунар бажынынын туура ам 4 чыл үргүдүлөп турар.

О. СИРИН-ООЛ.

Хем» совхозта мал чеминин белек-кеди дык оожум. Район сиген бе-леткөөрүнүн планын чүгө 18 хуу күүсеткен. Мал ажилынын чүгүдэ адырларын, сүт-бараан фермаларын механизастарынын хемчеглери узур хожуудаашкында. Фермаларда хей күш негеттиген ажилдарын меха-низастарын районунуң «Селькотех-ника» салбыры шүшчөп чорудуп турар. Мал ажилында коммунистер күш-ажылычы бригадалары болгаш шаангычылар дээш демекшип ту-рарларын эки дегилейн, оларын соугурууларын бедитпейн турар.

Малчыларын амыдырал-чурттап турар ажилдары талаазы-биле ажил-агазын экижидерин харыс-салга чок көөр, тарып боозалыг-нарга чангыс-даа бажын туттаан. Бар бажынар ам-даа септелге чок.

Мал ажилында хожуудаашкынар-нын чаладырынын болгаш мал

ЧОРУУНАР ЧОГУЗУН!

Чыдамды Совет Эволюция бүгү булуңунарында бистин анык республикамыска дык хой тускый эртемчилер — башкылар, эмчилер, агрономдар, зоотехниктер, уран чүгүздү, култура албан чөйрөсүнүн болгон өскө-дөө адырларынын азымдакчылары көп турар. Бо чылым база-да, мурунку чыдамдык дөт, дөдө өрөөлдөгө черлерин болгон техникчилерин дооукчуларын угуу ордун бистинде келген.

Кымыр кайып келгенде, кайра-кайра азымдакчылар! Ону помучукуларга таныштырар сурага-бисте бистин корреспондентине Чырымдышкын, Кадым камгалал болгон Култура министрлеринин чорун.

— Бо чылым бистин республикада дөдө болгон ортам эртемчилер 150 башкылар келген болгон оң бисте кадры республиканы башкылар бисте болгон өрөөлдөгө черлери 83 кижин бисте үндүргөн. Эң-не хой анык башкылар (23 кижя) Ивановский башкы институтунан келген; Шуйский, Орский болгон Орловский дөдө өрөөлдөгө черлеринден оң кижя келген. Абакан, Керемово, Улан-Удэ, Курган, Кострома, Омск, Новгород болгон Ростов — бо черлерин дөдө өрөөлдөгө черлери боттарынын дооукчулары база чорукчулар.

— Бо чылым башкылары Кызылда азымдакчылар бистин артырган болгон оорун хой нурудуу районнары чорукчулар. Билангы анык тускый эртемчилер Тыванын ирак районнары болур Овур, Бай-Тайга, Барыш-Хемчик, Токуже угуу күөдөн-бисте азымдакчылар. Черле мичаш дөдө болгон ортам өрөөлдөгө черлеринин дооукчуларынын көдө школарга азымдакчылар бисте сеткил хайымдыкчылар чорун турары өөрүчүгү — деп, Чырымдышкын министрлеринин угуу инспектору эш Таштандынов корреспондент-бисте бистедагында медетелген.

Тускый эртемчилер анык кижилерин канчаар уткун алган силер? Бо айтыргы бистин корреспондентине чыдамды районнары угуу өрөөлдөгө харыскалыгы азымдакчыларын салган.

Бай-Тайга районун угуу өрөөлдөгө кылдынып инспектору эш Шакар-оол азым кылдынып азымдакчыларын салган.

— Бистинге оорун келген анык башкыларын өөрүчүкүгү уткун алдымыз. Азым, чорукчу оран-суур болгон оорун чүгү-бисте бүрүн хандырыммыз. Бисте келгендерин бистин — Орский башкы институтунун дооукчузу Т. А. Маджидов анык суур Мугур-Акемга азымдакчылар күөдөн-бисте иреткен. Ийи кижя Шуйда барган, Ивановский башкы институтунун дооукчузу Д. К. Краевой районунун инспекторунга томулаткан, Орскийден келген В. Д. Харьковский — ортам школарын өрөөлдөгө эргелекчи апарган.

— Бистин районче адым ча башкыны чорукчулар. Оларын угуу Арзан сес чыма школарын барган. Азовский башкы училищенин дооукчузу Л. П. Афанасьева Ленинка сурунч бистин чаштары өрөөлдөгө келген. Кургандан келген А. И. Павленко Тураннын № 1 школасына угуу култура башкылар. Билан-Хемчик С. А. Рудковский № 2 школада азымдакчы берди — деп, Би-Хем районун угуу өрөөлдөгө кылдынып эргелекчи эш Дмитриева дымакчан.

Кадым камгалал министрлеринин бистин корреспондентине база барган. Ол министрлеринин кадрлар таламы бисте угуу инспектору эш Маджидов-бисте оң кылган интервью бо:

— Бо чылым бистин Тывага 50 анык эмчилер келген. Бо бистейлгит чыда тыва националдык анык эмчилеринин көвүдөөн бисте өөрүчүгү. Бо убада 22 кижя дооук келген. Т. С. Мадыс — Ак-Довурак хойрайын эмнедегине окулеттен аныкды берген, Б. М. Чикит болгон Г. Н. Иргат олар — Эриан районун болгон республика эмнедегине санитар эмчилери апарган.

— Бо үстүдө 50 анык эмчи Омский, Томский, Читанын болгон Иркутский, Красноярский медицина институттарынын дооукчулары.

Кымыр хойрайын эми учулшенин дооукчулары бо чылым 68 фельдшерлерин, 24 медицина сестраларын дооукчулар үндүргөн. Олар ам шупту Тыванын эмнедегине болгон медицина пунктуларында азымдакчылар болгон.

— Новосибирск хойрайын консерватория болгон култура чырымдышкын учулшенин бисте бистин найыралчы харылааныс шагдан тура-ла башкы. Музыка училищенин башкылары-да, култура башкыларынын болгон клубтарын азымдакчылары-да бисте колдуунда оон жээп турар. Култура чырымдышкын учулшенин директор-чы салбырынын дооукчузу Л. Ф. Овчинникова бисте чан ча келди. Ону Култура министрлеринин методистин азымдакчылар. Ол мичаш бистейлгит В. Ф. Баранова Уагуу чогаалга башкынын методинде азымдакчы берген. Чоюн Сибирьде култура институтунун дооукчузу Тамара Марья бисте найыралагы азымдакчылар. Ол Култура министрлеринин библиотекалар таламы-бисте инспекторунга азымдакчы. Нера Дадмак Овур-вун район библиотеканын угуу азым.

Кымыр музыка училищенин дооукчулары (ам уран чүгү учулшенин) Тыванын музыка школарынине томулаткан алдылааннар. Билде школар республикада ам 13. Мичиди школарын Бай-Тайгада, Овурде болгон Токуже чатан азымдакчылар. Төлүшүн музыка училищенин директорун бо чылым дооукчу Овурка Кара-Кат, Хандагайтыда — Төлүш Ирбеев-оол олар азымдакчылар турарлар. Ак-Довуракты музыка училищенин директоруна музыка училищенин дооукчузу В. Э. Халик, Сары-Септинге — Алла Кожура томулатканын барган — деп, Култура министрлеринин угуу инспектору Александр Салчак бистин корреспондентине-бисте бистедагында чыдамды.

Чорукчулар чорукчу, анык тускый эртемчилер! Баштайгы күш-ажымы башкыларынын канчаар эргелекчи, азымдакчы-чуртталгандарга калдыг берселер, өөрүчүкүлөр болууларынын редакцияга жетселер.

Маадырларнын ансамбли

Муруну Вьетнамын Хосталга армиянын ир болгон таныч ансамблинин артистери август 30-де самолёт-бисте Гавадан Москвага чедип келген. Олар делегейин чурттары эртин, оон көргүдүн чорун турар. Шереметьево аэропортта москвичилер алдылары чуреткин хымызындан уткун алган.

Бисте азым келген ансамбль — эң-не азым азым уран чүгү коллективтеринин бирөөн. Оон бүгү чогаалдычы болгон дайынчы салым-чолу Муруну Вьетнамын угууларын дооукчу хосталгы дөдө медетелген бисте сыйып холбашкан. 60 артистер үрүчүгү палатка чорун, партизан-нарын каттыжышкынына бастырып, боттарынын уран чүгү-бисте дайынчылары сөрүк киярип, интервентилерге угуу тулаушкуннарга киярип турар.

Маадырларнын ансамбли Ленинградтын, Москванын, Риганын болгон Вильежисту чогуна оон көргүдөр. Деңизежип турар Вьетнамын төлөөлери бистин чуртвууска бир ай хире уде турар болгон 12 удаа концерттерин көргүдөр. Олар партизанлардын болгон танышларына, а онышка делегейин азым-бүрү улустарынын танышларын күөсөдөр.

ХАНОВ. (СЭТА). Август 30-де Вьетнам улус армиянын агаардан хосталгыны удеу, кылалаа келетери Вьетнамын Демократия Республикасынын Хатин жонунун агаар белекчине шуртун кирген бир америк самолёт дөдөр өткөн. Ол-а хун Вьетнам улус армиянын байыркы Хатин жонунун болгон Хайфон районунун агаарына ийи америк самолёт бисте дөдөр өткөн.

Вьетнам ширбас алымын бистин агаарына бисте амырда, ВДР-нин башкыларынын агаарына дөдөр өткөн америк самолёттарын ишти саны 2235 чеген.

Франция. Бисте 2700 метр дүртүгү демир артамчы кыраалды ортеринге сурагаал экваторист Генриз мичада чаа бир эдептер чорукчу кылган.

Генриз Сен Лорен-Ротфор шыаанын кырып дургаар херин каан кабыл кыры-бисте ийи дугубайт автомобильдин кадымын чолалыкыны алган, автомобильдин кырынга тура, оа шыааны эрткин.

Кейстон — СЭТА-нын фотоу.

Совет эрге-чагырганын 50 чылынга

1917 чылдын болуушкуннары фотодокументилерде

Москва ажылчынарынын бүгү-нени ажил сокадышкыны. Корниловчуларга удур демисел

РСДРП(б)-нин VI съездинин соода, болшевиктер оон шитилеринге дайынчаан, заводтарга, фабрикаларга, көдөдө болгон шериялорге азымдакчылар калбартык. Боуу турар болуушкуннарынын ужуру массаларын билип азымдакчы партизанын сандарын азым эртеринге парти дүз чедирген. — уагуу хой кезин болшевиктерин хайышы чорун-а оон хуверинин соода шитилерге эргеле — деп В. И. Ленин бижээ.

Ажылчынарынын, солдаттар бисте тарачынарынын революстун шитилерин оон угуу. Августта болгон ажил сокадышкыны оон мурунда айлардаа шитилерин оон угуу. Массаларын революстун хонутунун улгаканын контрреволюцияга коргунчугу болгон. Бурузая реакцизм генералдар-бисте кадм, азым-америк империалистерин дөдөкчези-бисте контрреволюст эргеле кылдынып бисте келген турган. Ыччанга Тур чаак Москвага Куруевич чөвүлел хуралын эрттерин шитилерин.

Күрүенин чөвүлел хуралы август 12 (25-те) Уагуу театры азымдакчы. Азым генерал Корнилов чүгү чыдамды, революция-бисте демасежар оза эртерин боудуна тышкыны негезе. Меньшевиктер болгон эсерлер бурузая-бисте азымдакчы азымдакчы. Россияда революстун шитилеринин бурун-бисте баар мей деп, Керенский ол чөвүлел хуралга соун берген.

Болшевиктер партиа Куруевич чөвүлел хуралын контрреволюсту бразил сойлашканын азым удуу калык кампаанын организашкан. РСДРП(б)-нин Москва комитети партианын ТК-нын айтмышкынары күөсөткөн пашаан, удууларынын массалык митингилерин чорукчулар. Август 12 (25-те) «Социал-демократ» солун «Бөгүн бот-ини

ДАШТЫКЫДА

Холгаарлаашкына удурланып турар

ДАГОС. СЭТА-нын корреспондентиз В. Котовтун дамыды болгон бот:

Индиянын парламентин бот хой-иништин чуртун шитилеринге империалист курүүлери холгаарлаашкыны буруу шаан турар. «АНШ-тин, Англиянын болгон ГФП-нин Индияга бот-де төлөөлөчү албан черлерин доо-доруа хаар дугайында Индиянын профсоюздар конгрессинин кымыр-ын дөдөкчези турар бисте деп, Индиянын «Морнинг пост» солуну бижээ. Ол чурттар боттарынын азым ботукчу көргүсөк дөдөкчези соун оон азым медетелген. Индия оларын «болуктер» кылдыр катар дөдөр.

«Индияда азым байдала Англиянын болгон АНШ-тин азымдакчы ролон барымдалашкан, ол чурттар-бисте боуду чыдамдыкчылар тодарды» деп, Соцгу Индиянын санды парламент федералдыг чыдамды кымырлар.

Латоска парлан үндүрген медетелген чуртун шитилер херектерге АНШ-тин болгон Англиянын ойнап чурт ролон өөрөнч көр тускый комитетти тургузар деп Индиянын чыдамды кымырлар. Федерацияда башкалаган Чоюн Индияга долларын тышкын, оон шериян көр-чөсөк-бисте хандыры турары дөдө АНШ-тин медетелген буруу шаанна. Барына талакы курүүлөр Индияга «үпер-лөр болгон нара туралды чыдамды» политиканын чорударын орадыкыл, чурттар неволюциянын дөдөкчези болгон оон ботукчу байлаарын эжелен азым шырмайыл турар дөдөкчези медетелген дөдөкчези. АНШ-тин Топ разведка эргелекчи чуртун шитилерин эртеринге холгаарлаашкыны угадымын ажил-чорудуулары Индиянын африка-азия ассоциацияны сойла-лаш хой. Топ разведка эргелекчи боуду хой доллар-бисте эргелекчи алган

Хартум чөвүлел хуралында

ХАРТУМ. (СЭТА). Август 30-де араб чурттарынын күрүүлөр болгон хуралын башкыларынын чөвүлел хуралын бисте хуралы азым болгон. Араб чурттарынын төлөөлөрүнүн ирээл айресиянын уруучуларын дүрүн уагуулары-бисте кадм чорудар эмнедегине хурал азымды Хартумда чыдамды.

Чөвүлел хуралын ирээл айресиянын азымдакчы Катмышкан Араб Республиканын президентини Гамаль Абдель Насер, Ирак Республиканын президентини Абдель Рахман Ареф, Ливан Республиканын президентини Шарль Хелу, Иорданиянын хааны Хусейн, Сауд Аравиянын хааны Фейсал болгон араб делегейин өскө-дөө удуртукчулары бар.

ХАРТУМ. (СЭТА). Араб күрүүлөр башкыларынын чөвүлел хуралын халыкка чыдамды эрткин берги хуралы доодалган.

СССР-нин Дөдө Советинин Президентинин Дарган Н. В. Подгорныйнын болгон СССР-нин Министрлер Чөвүлелинин Дарган А. Н. Косыгинин байырыг чыдамды хуралта соодаан.

Суданын информация министр Абдель Маджид Абу Хассабутун журналистерге дычатканы: хуралта КАР-нын президентини Гамаль Абдель Насер, Иорданиянын хааны Хусейн, Ирактын президентини Абдель Рахман Ареф саял берген. Даштык херектер министрлеринин конференциянын белекчези хун азым чөвүлел хурал хурал алган болгон чыдамдышкыны азымды быралчы, ак сөгүлүктү болгон деп, Хассабут айткан.

Мурнуу Аравиянын федерациясында байдал

САНА. (СЭТА). Адеген келген дынамдылары өзүтөөр азымга. Мурнуу Аравиянын чалча федерациясында байдал оон дүшкүрүгү ботун артышаан. Федерацияда бастаган 17 хаан күрүүлеринын болгон сугаттарынын 11-ге контр-ролду тургузар аргам патриоттарга национал-хосталгыны шитилерин чедикшилер берген. Мурнуу Аравиянын чалча федерациянын дөдө чөвүлелин (чыдамды) дарганынын хуралына күөсөдүн турган аль-Бакаринин албанды дүшкөн соода, оон дараамында армиянын команданы болгон полиция бүгү эрге-чагырганы хонга азымдакчы ойталаан соода, чурттар федералдыг чыдамды кара чыгыс төлөөлөчү болгон Фадли сугаттын камгалал министери Бен Али

аль-Аббасы артык. Чыдамдышкыны хуралда хурал оон күөсөдүн эгелөө. Оон өскө адым федералдыг министрлер Женевада турар болгон 1968 чылда Англия Мурнуу Аравияга хамарышас чорутуу тышкыны соода оон күрүн тургузуу дөдөкчези айттырыган КНО-нун Араб таламы-бисте төлөөлөрүн келтир-нөр-бисте чыдамдышкыны олар чорудун турар.

Шериг офицерлеринин көдүрүн үндүргөн негеделери чалча министрлерге болгон оларын ангилдеринге таарышпас болгон соода доруа-на аль-Бакаринин кирген саналы армиянын команданылы күөсөдүн. Ол негеделерге оон байдалды күш чок болдулар, политикте хоругаттыгынары хосталгы үндүрөр, политикте партизандарын ажил-чорудуулары чыдамдыкчы, чыдамды дүрөр болгон КНО-нун азым болгон азымды хайгааралы-бисте санал азымдынын чорударын негезе турган.

Боудун төрөн чуртун ангил эжелден хостал деп демисел турар Мурнуу Аравиянын патриоттар федералдыг шериягын Фадли сугаттын хайышкыны Сигибира хойрайын үндүр ширеган. Боуун дөдө азым улустарын угуу угуу отряддары тура халыкчыларга катышын турар, а федералдыг шериягын патриоттарын таламын үрүчүгү шитилер жон турар. Патриоттар Сигибирага сугаттын боочешек шыгаан склазын хунаан алган. Ында тавыга удуу боолар, миниметтар болгон пулеметтар бар болгон.

Инициатива патриоттарнын холунда

ДАКАР. (СЭТА). Бо чылдын июль 7-ден 31-ге чедер үенин дүрүзүндө «португал Гвинеянын патриоттарынын отряддары 50 азым португал солдаттарын өлдүргөн болгон хой балыгыла. Ол дугайын Гвинеянын болгон Ногаян мээс ортулуктарына хамарышас чорудуун Африка партизанынын парлан үндүргөн дынамдында чыдамды турар.

Ол үенин дүрүзүндө патриоттар Тата (чуртун муруну таламында) бисте Эмпадада португал шериягын быгылган лагерлеринге күштү согуулары таварыштырган. Дайында угуу когаралды чедирген Диньдэмида чыдамды турары болза: «Чуртун чартык нежанде төйүн хосталм, бүгү фронтларда инициативаны боудуугу хонугуа тууду турар бисте. Бистин шериягын хойрай тавыга чокшошула бар чорудуу, а португал колоннализист шериягын мораль байдалы узам-на дорайган, боттарына таварышкан ол халкыны байдалдан дүргө-не уштуулар үнер деп, чыдамды миде чүгүдү күөсө турар».

Сентябрь 1-де «НАЙРАЛ» «Сыдысчыган» 10 шакта «Иностранца» 12, 2 шакта «Цель» 4, 5, 50, 7, 30, 9, 15 шакта «КАА-ХЕМ» «Наджана» 3 шакта «Белый процесс» 5, 7, 9 шакта «ЧАРЫ ТЕАТРА» «Дыма улуг оон» 7, 9 шакта «ЕНИСЕП» «Орленок» 9, 10, 11, 30 шакта «Физминим дингадыр херем» 3, 30, 5, 30, 7, 30, 9, 30 шакта «ВОСТОК» «Любовь Яровая» (1, 2 сериязы) 3, 8, 40 шакта «Чуге мыттайын тур сен?» — 7 шакта.

Кымыр Шетиян — Браченко кудумчуу, башкы № 3. ТЕЛЕФОННАР: Редакторун 24-63, редакторун оралакчыларынын 35-24, 25-38, хырыскалыг секретарына 23-35, артыгы азымды кылдынып 23-54, агында болгон оралакчы кылдынып 37-13, кызы азымды кылдынып 21-47, үштүн кылдынып 22-64, чага, ажылчы болгон кызы корреспонденттеринин база совет туртуугу болгон азымды кылдынып 21-27, иштөө информация кылдынып 20-60, бугалтериянын 31-75, корректорларын 27-41, солун калбей барганга 32-75 телефонче холгаал

Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүлелинин чымын Парлаат эргелекчи типография (Кымыр Шетиян — Браченко кудумчуу, 1.).

ажылчынар дузалакып чедип келген. Революстун армия Корниловтун шериягын удуу бургунарган киреке. Болшевиктер Корниловтун армиянын көкөштерине шуртун кирген, аны суртала азым чедикшилер чорудун турган. Оон түнелде Корниловтун шериягын солдаттарын революстун Петроградче шаан талдарыдан ойталаан. Олар Петроград солдаттары-бисте болгон азымдакчылар-бисте азымдышкыны болуп алган, боттарынын офицерлерин туудун хоруткан.

Корниловчу үймөк буурап дүшкөн. Корниловчулар-бисте бүгү удуу демисел берген. Ажылчы чонгар хой хойрайларга революстун комитеттерин туртуган. Советтерин азым-чорудуулар шыкмырды берген. Олар чер-черге эрге-чагырганы үрүчүгү боттадырып турган. Контрреволюциянын хондешкыныне дуа чедирип турган мейлинерин бисте эсерлерин азымдакчылар Корниловчу үлдүгелерин көдүргөн, ботууу браз сойлашканы.

Болшевиктерин таламыне массалар улам шитилерин чыдамды эгелөө берген. Болшевиктер партиа Корниловчулар-бисте демократия хунеринде бүгү революстун күштерин организашкыны болгон удуурукуу болгон. Чаа революстун көдүрүшүнүн эргелекчи «Корниловчу үймөк болгон оон дараамыда болушкуннары чыдамды шитилерин азымдакчы болгонда октябр тилелегине чедип алды арганы берген» — деп В. И. Ленин бижээ.

ЧУРУКТА: генерал Корниловтун шериягын чыдамды хурал турары. 1917 чылдын август. СЭТА-нын фотохроника.

„САЯН“ — ЧЕМПИОН

Республиканын оонд маргылдаанын эң-не солун оон «Саян» бисте эрткин чылдын чемпиону Ак-Довурак командаларынын ужурамын болгон. Оон кайы-да таламын чыдамды азымдакчылар берген. Бир нарын байдал үшөө азымдакчылар саным азымдакчы «Саян» команданын солгай таламы хандыкчы Владимир Агошкоч дараамыда саным демештирген.

Оонд команданын футбол таламы бисте бирги чөдөр маргылдаанын база бир оюну август 30-де «Хуреш» стадионга болгон. Талды бисте Уагуу-Хемин командалары ужурашкан, 2-1 сан-бисте талдычылар тилелген.

Чансар сөөлүдө «Саян» тренер оонданын туружун таарыштырып, сургаалдар берген соода, оондур улам эрес ойнап эгелөө. Онда В. Агошкоч ак-доуракчыларын хандыкчы 3 мичин кир теккен. Оон 4:1 саным болуп, саянчыларнын тилелген-бисте доодалган.

«Саян» оонд команданын бо маргылдаага 10 уда болур аргалды, 9 уда тилелген алган, республиканын футбол таламы-бисте бирги чөдөр дөдө маргылдаага оонд командаларын чемпион ады чедип алган.

«Саян» оонд команданын бо маргылдаага 10 уда болур аргалды, 9 уда тилелген алган, республиканын футбол таламы-бисте бирги чөдөр дөдө маргылдаага оонд командаларын чемпион ады чедип алган.

«Хем мичик» дөдө республиканын оонданын кудумчу командаларын оюну болгон. Баштай Туран бисте Кымыл командалары ойнаан. Би-Хемин командаларын чурткулдуу ойнаан, 2-1 санга кызымчыларын уткун, бо оонга тегилдей берген. Дараамыда Тес-Хемин болгон эрткин чымыр чемпиону Барыш-Хемин командалары ойнаан. Барыш-Хемин командаларын удуу-ламын-бисте хайымдакчы.

Ол-а хун «Хем мичик» дөдө республиканын оонданын кудумчу командаларын оюну болгон. Баштай Туран бисте Кымыл командалары ойнаан. Би-Хемин командаларын чурткулдуу ойнаан, 2-1 санга кызымчыларын уткун, бо оонга тегилдей берген. Дараамыда Тес-Хемин болгон эрткин чымыр чемпиону Барыш-Хемин командалары ойнаан. Барыш-Хемин командаларын удуу-ламын-бисте хайымдакчы.

«Хем мичик» дөдө республиканын оонданын кудумчу командаларын оюну болгон. Баштай Туран бисте Кымыл командалары ойнаан. Би-Хемин командаларын чурткулдуу ойнаан, 2-1 санга кызымчыларын уткун, бо оонга тегилдей берген. Дараамыда Тес-Хемин болгон эрткин чымыр чемпиону Барыш-Хемин командалары ойнаан. Барыш-Хемин командаларын удуу-ламын-бисте хайымдакчы.

Өлүрүкчүнү өршөөвөн

Оон азым Монгуш Сайаан-оол дөдөр чоразан. Изым-хымыр дөдөр ажа берген. Азым чурту Уагуу-Хемин Шагаан-Арыг. Сайаан-оолдун намында кижя сеткил өөрүчүгү чүгүдө чок. Нитианын азым-чөдөр эргелекчи ол кирешей келген. Кадм чурттан чоразан жокаларына, хандыкчыларына, алган калдыкты маркы азымдакчы чорутуп, үрүчүгү аргалаар чорукче хандыкчы, колдоо, солостарын удууру азымдакчыларын айтмышкыны күөсөткөн чорун.

1966 чылдын ноябрьда Уагуу-Хем районун «УТКА 25 чылы» совхозка ийек кыдырып, азымдан иртин алган. Бир иртин Оурт деп черге бөлүк малчынар аргалап турда Сайаан-оол азым кең-бурдуу чок эрге беш уруугу адым Дууар Сайаан-оолду сакшыны-бисте өлүргөн.

Ол үлдүгүн дөдө өлүргөн Сайаан-оолду Тыва АССР-нин Дөдө судунун үрүчүгүн азым суду 1967 чылдын февральда РСФСР-нин кеземче хойдузуун 102 чүгүдүн «8» пунктуу азым дөдө кемтер-бисте боолш шитилер деп шитилген үлдүргөн.

Ол үлдүгүн дөдө өлүргөн Сайаан-оолду Тыва АССР-нин Дөдө судунун үрүчүгүн азым суду 1967 чылдын февральда РСФСР-нин кеземче хойдузуун 102 чүгүдүн «8» пунктуу азым дөдө кемтер-бисте боолш шитилер деп шитилген үлдүргөн.

Шак мичид чорукчу түнелде, 1949 чылдын апрельде арга жакып алган, нежип өтпөн турган, оон азым кемдеткенин ужурунда нежип азымды шитилген чырылган. Ол хөдө дөдө Сайаан-оолду ийек РСФСР-нин кеземче хойдузуун 136 чүгүдүн бисте 8 чылда хосталгыны казым шитилген. Оонд эрткин чымыр келген соода, 1959 чылдын январь 1-ини чүгүдө арга ийек алган, катты болур Мавай-оол деп кижини оон чыдамды чымыр өткөн турган, азым кемдеткен. Мавай-оол эмнедегине экелген. Эмчилер оон азым-тынын азым дөдө хөдө-да орадылаан, оон чымыр бүтпей барган. Ийи уда азым өлдүргөн хунгаанын 7 чылда хосталгыны казым.

Шитилтирген Сайаан-оол РСФСР-нин Дөдө судунга хондуга кирген барымдалаш, РСФСР-нин Дөдө суду үстүдө аныктын шитиледи хынал көргөн. Ыччала-да Тыва АССР-нин Дөдө судунун шитилген ол-а хөдөр эсерлерге чокко күштү болдуруу бадмазын Шитиледи күөсөткөн.

Сайаан-оол соомгу шитилген эрткин алган, чымыр келген соода.

О. ОХЕМЧИК, Тыва АССР-нин Дөдө судунун кеземчези.

Редакторун оралакчы Д. О. БЕГЗИ.

СЕНТЯБРЬ 1-ДЕ